

Sygn. akt IV CSK 320/17

POSTANOWIENIE

Dnia 3 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

SSN Roman Trzaskowski

Protokolant Bogumiła Gruszka

w sprawie z wniosku „B.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
przy uczestnictwie „T.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
o wpis,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 28 marca 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 12 grudnia 2016 r., sygn. akt I Ca .../16,

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz poprzedzające
je postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2016 r.
(sygn. IV CSK 676/15), postanowienie Sądu Okręgowego W. z
dnia 30 stycznia 2015 r. (sygn. I Ca .../14) i
postanowienie Sądu Rejonowego w A. z dnia 1 lipca 2014 r. ,
znosi postępowanie w całości poczynając od dnia wydania
postanowienia Sądu Rejonowego w A. i przekazuje sprawę
Sądowi Rejonowemu w A. do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W dniu 20 grudnia 2011 r. na wniosek „B.” sp. z o.o. w W. referendarz sądowy dokonał wpisu wnioskodawcy w księdze wieczystej .../3, prowadzonej przez Sąd Rejonowy w A., jako użytkownika wieczystego nieruchomości gruntowej składającej się z działek nr 731/28 i 731/21, położonych w C. oraz właściciela znajdujących się na nich budynków, w miejsce uczestnika „T.” sp. z o.o. w W. Podstawą wpisu była notarialna umowa sprzedaży z dnia 13 października 2011 r. oraz wniosek, który wpłynął do Sądu Rejonowego w dniu 14 października 2011 r. W chwili dokonywania wpisu w aktach sprawy znajdował się już kolejny wniosek, zarejestrowany w dniu 17 października 2011 r., o wpis prawa użytkowania wieczystego i własności tego samego gruntu i budynków - na rzecz „S.” S.A. w W. na podstawie - umowy pożyczki i przewłaszczenia na zabezpieczenie, zawartej z „T.” sp. z o.o. w W. wcześniej - w dniu 10 października 2011 r., w której spółka T. - jako pożyczkobiorca - przeniosła bezwarunkowo na spółkę S. celem zabezpieczenia spłaty pożyczki swoje prawa do nieruchomości i budynków zapisanych w tej księdze wieczystej.

Uczestnik - spółka „T.” sp. z o.o. w W., reprezentowana przez pełnomocnika procesowego - r. pr. E. W., ustanowioną w dniu 16 stycznia 2012 r. przez prezesa zarządu J.Ż. (k. 186) - zaskarżyła wpis do księgi wieczystej skargą, która została oddalona przez Sąd Rejonowy w A. postanowieniem z dnia 1 lipca 2014 r. Od postanowienia Sądu Rejonowego uczestnik, reprezentowany przez tego samego pełnomocnika, złożył apelację do Sądu Okręgowego W. Apelacja została oddalona postanowieniem z dnia 30 stycznia 2015 r.

Uczestnik - reprezentowany tym razem przez r.pr. B.Z., któremu pełnomocnictwa udzielił w dniu 13 kwietnia 2015 r. prezes J.Ż. (k. 558 i 571), złożył skargę kasacyjną. W wyniku jej rozpoznania Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania postanowieniem z dnia 6 lipca 2016 r. Po rozpatrzeniu sprawy Sąd Okręgowy W. postanowieniem z dnia 12 grudnia 2016 r. zmienił zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego w ten sposób, że uchylił dokonany wpis i oddalił wniosek.

Tym razem skargę kasacyjną złożył wnioskodawca, który zarzucił m. in. nieważność postępowania z powodu braków w składzie organów „T.” spółki z o.o. w W. i nieprawidłowego umocowania jej pełnomocnika w całym toku postępowania.

Podniósł także nienależytą reprezentację spółki T. w postępowaniu kasacyjnym. Skarżący wskazał, że uczestnika reprezentowali pełnomocnicy procesowi, umocowani przez prezesa zarządu J.Ż., który nie mógł pełnić funkcji prezesa zarządu z uwagi na prawomocne skazanie go za jedno z przestępstw wymienionych w art. 18 § 2 k.s.h. Do skargi dołączył potwierdzony za zgodność z oryginałem odpis wyroku Sądu Rejonowego w G. z dnia 27 września 2005 r., prawomocnego od dnia 14 października 2005 r., skazującego J.Ż. na podstawie art. 299 § 1 i 5 oraz art. 33 § 1, 2 i 3 k.k. na karę trzech lat pozbawienia wolności i grzywny w wysokości 300 stawek dziennych po 200 zł za czyn z art. 299 § 1 i 5 zw. z art. 12 k.k. Wykonanie kary zostało na podstawie art. 60 § 5 k.k. warunkowo zawieszone na okres 7 lat tytułem próby.

Ponadto skarga zawiera szereg innych zarzutów wypełniających obydwie podstawy kasacyjne z art. 398³ § 1 k.p.c., za pomocą których wnioskodawca kwestionuje merytoryczną prawidłowość postanowienia Sądu Okręgowego. We wnioskach skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia, zniesienia postępowania dotkniętego nieważnością i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu W. do ponownego rozpoznania.

Na etapie postępowania kasacyjnego zgłosił się nowy pełnomocnik uczestnika - r.pr. M.J., która złożyła pełnomocnictwo udzielone jej w imieniu spółki „T.” przez prezesa zarządu J.Ż. w dniu 31 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z uwagi na zgłoszony w skardze kasacyjnej zarzut nieważności postępowania toczącego się w niniejszej sprawie przed Sądem Okręgowym w W., jak również w całym dotychczasowym postępowaniu wieczystoksięgowym, należało w pierwszej kolejności zbadać jego zasadność.

Z uwagi na to, że nieważność postępowania poddawana jest przez Sąd Najwyższy kontroli z urzędu, co wynika z zakresu kognicji określonego w art. 398¹³ § 1 k.p.c., dopuszczalne jest także podniesienie tej treści zarzutu w skardze kasacyjnej ze wskazaniem, że przyczyna ta dotyczy innego uczestnika postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2005 r., II CK 526/04, OSNC z 2006 r., nr 2, poz. 37 oraz z dnia 24 kwietnia 2013 r., IV CSK 605/12, niepubl. poza bazą LEX nr 1365717). W tym zakresie Sąd Najwyższy

jest też uprawniony do przeprowadzenia dowodów w celu ustalenia niezbędnych faktów.

Wskazaną przez skarżącego przyczyną nieważności postępowania była niezdolność J.Ż. do pełnienia funkcji jednoosobowego zarządu „T.” spółki z o.o. w W. spowodowana skazaniem go za jedno z przestępstw wskazanych w art. 18 § 2 k.s.h. i uniemożliwiająca mu skuteczne udzielenie pełnomocnictwa procesowego do reprezentowania tej spółki (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2008 r., IV CSK 356/07, OSNC z 2008 r., nr 3, poz. 43). Zarówno nieposiadanie przez uczestnika organu powołanego do jego reprezentowania, jak i nienależyte umocowanie pełnomocnika prowadzą do nieważności postępowania z powodów wskazanych w art. 379 pkt 2 k.p.c.

Z przedstawionego przez wnioskodawcę odpisu wyroku sądu karnego skazującego J.Ż. wynika, że wyrok wydany przeciwko niemu uprawomocnił się w dniu 14 października 2005 r., orzeczony wobec niego okres próby zakończył się 14 października 2012 r., a zakaz pełnienia funkcji członka zarządu ustał najwcześniej 14 października 2015 r., ponieważ art. 18 § 3 k.s.h. stanowi, że zakaz przewidziany w art. 18 § 2 k.s.h. nie może zakończyć się wcześniej niż z upływem trzech lat od dnia zakończenia okresu odbywania kary. Odbywanie kary pozbawienia wolności orzeczonej z warunkowym zawieszeniem jej wykonania kończy się z chwilą pozytywnego upływu okresu zawieszenia. W konsekwencji z przedłożonego odpisu wyroku wynika, że J.Ż. nie mógł zostać skutecznie powołany na funkcję prezesa zarządu spółki „T.” przynajmniej w okresie od 10 października 2005 r. do 10 października 2015 r. i nie mógł też skutecznie ustanowić w tym okresie pełnomocników procesowych. Tymczasem w niniejszej sprawie uczestnika reprezentowali kolejno - r. pr. E.W. (podpisała i wniosła skargę na wpis, a następnie apelację od postanowienia Sądu Rejonowego), ustanowiona przez J.Ż. w dniu 16 stycznia 2012 r., następnie r. pr. B.Z. - umocowany również przez J.Ż. - w dniu 13 kwietnia 2015 r. wniósł skargę kasacyjną, która doprowadziła do uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. W toku powtórnego postępowania przed Sądem Okręgowym spółka „T.” nie ustanowiła nowego pełnomocnika, nie zostały też potwierdzone żadne czynności podjęte przez wadliwie umocowanych pełnomocników uczestnika. Oznacza to, że

stan nieważności postępowania trwał od chwili pierwszej czynności dokonanej przez pełnomocnika uczestnika do momentu wstąpienia do sprawy na etapie aktualnego postępowania kasacyjnego r. pr. M.J., której pełnomocnictwa udzielił również J.Ż., jednak czynność ta miała miejsce już po upływie okresu objętego zakazem sprawowania funkcji członka zarządu. J.Ż. nadal figuruje w Krajowym Rejestrze Sądowym jako prezes zarządu spółki „T.” i w chwili obecnej domniemanie wynikające z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst: Dz.U. 2017, poz. 700, dalej - „uKRS”) nie jest obalone treścią przedłożonego wyroku. Wprawdzie J.Ż. nie został skutecznie powołany na stanowisko prezesa jednoosobowego zarządu w październiku 2011 r., kiedy obowiązywał go zakaz zajmowania takiego stanowiska, a konieczny był ponowny wybór, jednak - zważywszy na to, iż wpis zarządu do rejestru ma charakter deklaracyjny oraz obowiązuje domniemanie przewidziane w art. 17 ust. 1 uKRS - uzasadnione jest przyjęcie, że wybór J.Ż. został później dokonany.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy uznał, że nie było przeszkód do przeprowadzenia postępowania kasacyjnego, natomiast nieposiadanie przez uczestnika zarządu ani prawidłowo umocowanego pełnomocnika na wcześniejszym etapie postępowania powodowało konieczność uchylenia zaskarżonego postanowienia oraz wcześniej wydanych orzeczeń, następujących po wpisie wnioskodawcy do księgi wieczystej, zniesienia postępowania w tej części oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w A. na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹, art. 391 § 1 i art. 386 § 2 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c.

Uwzględnienie skargi kasacyjnej wnioskodawcy z powodu nieważności postępowania i zniesienie dotychczasowego postępowania do poziomu Sądu pierwszej instancji i stanu sprawy po wpisie wnioskodawcy do księgi wieczystej, czyni zbędnym rozważanie pozostałych zarzutów skargi kasacyjnej.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z postanowień art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1, art. 108 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c.

kc

jw